

Benämningen ”idrott” prägel på skolämnet Idrott och hälsa

Daniel Ghattas & Marcus Bergsten

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete avancerad nivå: 93:2018

Utbildningsprogram: Gymnasieläroprogrammet 2013-2018

Handledare: Bengt Larsson

Examinator: Karin Söderlund

The included term "idrott" imprint of the swedish school subject Physical education

Daniel Ghattas & Marcus Bergsten

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES
Master Degree Project: 93:2018
Teacher Education Program: 2013-2018
Supervisor: Bengt Larsson
Examiner: Karin Söderlund

Sammanfattning:

Syftet med denna studie är att undersöka relevansen avseende begreppet idrott i kursbenämningen idrott och hälsa. De frågor som ska besvaras är:

- Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?
- Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa?
- Hur stor (hög) relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

För att besvara syftet och frågeställningarna görs en diskursanalys, mer specifikt används Faircloughs tredimensionella analysmodell. Diskursen utgörs av litteratur som är kartlagd och gallrad efter relevans. Vidare är diskursen begränsad till två omfattande böcker som berör skolämnet, läroplaner och definitioner. Böckerna är *Idrott och Hälsa* år 2017 av Håkan Larsson och *Fysisk bildning* år 2000 av Jan-Eric Ekberg och Bodil Erberth. Styrkan med metoden är att den inkluderar och systematiskt underlättar en analys av diskursen genom ett teoretiskt perspektiv. Det teoretiska perspektivet som valts är performativitetsteorin som bidrar till förståelsen av hur sociala förändringar sker.

Det vi idag kallar för idrott och hälsa har genomgått flera namnförändringar och resultatet visar på att alla namnförändringar har en tongivande förklaring till namnets uppkomst. Studien påvisar att tonvikten i kursplanen har lämnat betoning på de praktiska färdigheterna och skapat utrymme för mer teoretiska och hälsorelaterade kunskaper. Studien visar även att lärare inom ämnet inte lägger motsvarande betoning på de teoretiska aspekterna i undervisningen. Analyserat med performativitetsteorin kan man konstatera att på så vis lever gamla sedvänjor kvar inom ämnet.

Till slut: Svaret på huruvida begreppet idrott har relevans till undervisningen beror på hur man definierar begreppet idrott.

Slutsatsen är att skolämnets benämning bör ses över om definitionen av idrott ska vara motsvarighet till innehållet av den senaste kursplanen.

Abstract:

The purpose of this study is to investigate the relevance of the term sport in the course term sports and health. Question that this study aims to answer is:

- What content has been relevant to the subject and what was the purpose of it?
- What is nowadays relevant to the subject “idrott (Physical education)”?
- To what grade is the word idrott relevant to the subject?

To answer the purpose and questions of this study a discourse analysis is used, more precisely Fairclough’s three dimensional analysis model. The discourse consists of literature that is mapped and narrowed down by relevance. Furthermore the discourse is limited to two comprehensive books that deal with the school subject curricula and definition of “idrott (sport)”. The books that are in focus is *Idrott och hälsa* year 2007 by Håkan Larsson and *Fysisk bildning* year 2000 by Jan-Eric Ekberg and Bodil Erberth. The advantage of the method is that it includes and systematically facilitates an analysis of the discourse through a theoretical perspective. The theoretical perspective that is used in this study is “performativitetsteorin (performativity theory)”, the theory helps the understanding of how social change takes place.

The subject “idrott och hälsa” has been through many name changes and the result shows that all the name changes shows a significant explanation of the origin of the name. The study prove that the emphasis in the curriculum has shifted focus from the practical skills to more theoretical and health related knowledge. The paradox is that the study shows that P.E teachers are not putting correlative importance in the theoretical aspects of the education. Analyzed with the “performativitetsteorin” it can be stated that in this way, old habits remain within the subject.

Finally: The answer of if the subject “idrott” has any relevance to the education is answered by “it depends on the definition of “idrott”.

The conclusion is that the name of the school subject should be reviewed if the definition of sports should be equivalent to the content of the latest curriculum.

Innehåll

1. Inledning.....	6
2. Bakgrund	8
2.1 Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet	8
2.2 Hur stor relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?.....	10
3. Forskningsläge.....	12
3.3 Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa.....	12
3.3.1 Olika ideologier utformar skolämnet syfte för idrott och hälsa i England.....	14
3.4 Teoretiska utgångspunkter.....	15
3.4.1 Performativitetsteorin	16
3.4.2 En fördjupning av performativitetsteorin	17
4. Syfte.....	18
4.1 Frågeställningar.....	18
5.1 Analystradition.....	19
5.2 Analysmetod	19
5.3 Material.....	21
5.3.1 Kursplaner	22
5.3.2 Urval	22
5.4 Tillvägagångssätt.....	24
5.5 Validitet och reliabilitet.....	25
5.5.1 Kritisk värdering	26
5.5.2 Etiska överväganden	26
6. Resultat	27
6.1 Diskursiv praktik	27
6.1.1 Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?	27
6.1.2 Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa.....	29
6.1.3 Hur stor relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?	32
6.2 Social Praktik.....	33
7. Diskussion.....	36
7.1 Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?	36
7.2 Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa.....	37
8. Litteratur & elektroniska resurser.....	41
Bilaga 1 – Sökord m.m	44
Bilaga 2 – Centralt innehåll – Styrdokument	46

1. Inledning

Denna studie ämnar fördjupa sig i skolämnet idrott och hälsas utveckling. Mer konkret faller intresset för hur samhällsutvecklingen påverkar skolämnets syfte, benämning och undervisning.

Idrott har funnits som skolämne sedan år 1842, ämnet har genomgått ett par förändringar i takt med att samhället har utvecklats därför har innehållet behövts legitimeras om på nytt (Lindroth 2014, s. 4). Ett exempel är från år 1991 då Göran Persson blev tillsatt i läroplanskommittén. Under Perssons tid i kommittéen föreslogs det att skära ner undervisningstimmarna i idrott och hälsa. Motivet var att ämnet saknade hälsoperspektiv. (Läroplanskommittén 1992, S. 324). Två år senare bytte ämnet namn från idrott till Idrott och hälsa. Syftet var bland annat att övergå från ett mer praktiskt ämne till ett mer teoretiskt. Tanken var att ”öka elevernas förståelse mellan hälsa och rörelse” (Skolverket 2011). Trots denna reform har det påvisats i en kvalitetsgranskning från Skolinspektion att det mest förekommande inslaget i skolämnet är utav praktiskt karaktär (Skolinspektionen 2018, s. 5). Ett problem som uppstått med den typen av undervisning är att elever jämför sin fysiska förmåga istället för att rikta fokus på undervisningsmålen. Konsekvensen blir att vissa elever upplever obehag och till slut aversion mot ämnet vilket blir kontraproduktivt i relation till ämnets ändamål. Prestation och tävling som är en stor del utav den rörelse inriktade idrotten anses inte alltid vara negativt men Larsson & Meckbach menar att “[...] tävling inte är ett uttryckligt mål, men blir ofta en konsekvens av att organisera undervisningen på” (Larsson & Meckbach 2012 s 47-48). Idén om att skolämnet ska vara rörelseinriktad ligger i dess historia. Till en början låg fokus på de gymnastiska rörelserna som skulle fostra starka samhällsmedborgare. Sedan övergick ämnet till att bedriva traditionella idrotter som främst byggde på tävlingsinslag. Sett till läroplanen 2011 så ligger fokuset på samband mellan motion och hälsa.

Detta är endast en förenkling av en viss typ av problematik där en tydlig dissonans mellan ämnets praktik och syfte blir tydligt. Detta problem grundar sig i många faktorer. Denna uppsats ämnar belysa de mest relevanta motiv bakom ämnets syfte och dess koppling till begreppet idrott. Uppsatsens omfång är dock för kort för att genomgående bearbeta varje faktor så fokus i denna uppsats kommer ligga vid benämningen av ämnet. Som alla

skolämnen speglar benämningen på ämnet undervisningen och dess innehåll. Benämningen på Idrott och hälsa har ändrats fyra gånger under det senaste seklet. Vilket tyder på att ämnet ändrar fokus kring undervisning och innehåll. Därför finner vi det intressant att undersöka hur benämningen kan inverka på ämnets praktik och ändamål.

2. Bakgrund

Detta kapitel kommer behandla två av frågeställningar och kommer redovisas som bakgrund. Det första området innehåller det historiska perspektivet samt dess bakgrund. Vidare behandlas nutidsperspektivet inom skolämnet idrott och hälsa. I kapitel tre "Forskningsläge" kommer begreppet "idrott" problematiseras i förhållande till idrott och hälsa. Sist presenteras studiens teoretiska utgångspunkter.

2.1 Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet

Gymnastik (1842-1919) var det första namnet på det skolämnet vi idag kallar Idrott och hälsa. Gymnastik innehöll värden såsom harmoni, motion, disciplin. I början av förra sekelskiftet började idrott sakta ta plats i undervisningen. Idrotten förknippades med tävlingsidrotten som växte fram parallellt med industrisamhället (Lindroth 2014, s.4). Resultatet av idrottsrörelsens framväxt syns också i det första namnbytet (1919) Gymnastik med lek och idrott. På den tiden var estetiska rörelser med bra hållning eftersträvaransvärda och hälsoideal såsom hygien hade stort utrymme i undervisningen (Undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919. s.127).

Skolämnet återgick till benämningen Gymnastik mellan år 1969-1980 som var det andra namnbyte på skolämnet. Nu lades betoningen på fritt skapande, ökad individualisering, elevernas fysiska, sociala och estetiska utveckling (Ekberg, J & Erberth, B, 2000, s.89).

Idrott var det tredje namnskiftet på skolämnet och varade mellan år 1980-1994. Då lades betoningen på fysisk, psykisk, social och estetisk utveckling. "Undervisningen skulle bidra till bestående motions- och idrottsvanor. [...] tio huvudmoment infördes varav hälsa, hygien och ergonomi var nytt. Samundervisningen och jämställdhet var nya begrepp" (Ekberg, J & Erberth, B. 2000, s.89). "[...] även om man bland idrottslärare under perioden talade mycket om motorisk träning, dans och rytmik samt friluftsliv så låg innehållets betoning på idrotter och idrottsgrenar indirekt att tävling blev ett centralt inslag i undervisningen" (Larsson & Meckbach 2012, s.45). Fram till läroplanen 1994 så låg innebörden av hälsa på fysisk aktivitet där traditionell idrott var tongivande (Svensk Idrottsforskning 2002, s.13).

I det fjärde namnskiftet "Idrott och hälsa" år 1994 var ambitionen att öka den mentala delen i undervisningen. Syftet var att eleverna skulle förstå sambandet mellan fysisk aktivitet och hälsa. Man skulle alltså framhäva hälsoaspekten som lärare. Trots namnskiftet utövades till största del traditionella idrottsaktiviteter och hälsan ansågs nås genom att bygga allsidig rörelsekompetens. Engström menar att anledningen till ämnets förändring 1994 var att den äldre principen av rörelsebehov tappat betydelsen. Tidigare var det av vikt att hushålla med sin energi då den kom till användning för hushållssysslor eller transport (Backman, Larsson & Redelius 2004, s. 10). Gymnastiken sågs som ett komplement som skulle hjälpa människan med vardagssysslorna genom att forma en hållbar kropp.

Sverige är inte det enda landet som genomgått sådana frekventa förändringar inom ämnet. I Australien genomgick skolämnet också en militärisk fas (slutet av 1800-talet - 1940). Till slut fasades disciplin, nationalistisk och rangordning principerna ut och in kom sporten. Under den senare delen på 1940-talet blev skolämnet inriktat på fysiska aktiviteter som idrott, dans, lek och simning. Mellan år 1970–1980 ökade intresset enormt för att utbilda "Physical education -lärare" (Reid 2011, s.81f). År 1990 ifrågasatte ämnets innehåll detta på grund av att ämnet inte hade ett klart fokus då lektionerna infattade nästan bara sportaktiviteter. Fokus på hälsan var otydlig och man ansåg därför att ämnet saknade relevans. Detta ledde till att skolämnet nästan ersattes, då man knappt kunde uttyda vad man egentligen skulle lära sig inom ämnet. En liknande situation uppstod i Sverige år 1991, då skolministern Göran Persson ville ersätta skolämnet idrott av liknande skäl (Emanuelsson & Gustavsson 2005, s. 5).

Inte enbart utvecklingen för både det svenska och australienska ämnet har likheter utan även innehållet. Det som är intressant är att det dessutom är ett namnskifte i skolämnet P.E på agendan (Johnson, Turner & Metzler, 2017). Likt Sverige så anser man i Australien att ämnet präglas av för mycket sport (Johnson, Turner & Metzler, 2017).

Synen på idrott har förändrats i Sverige på grund av efterfrågan på bland annat vardagsmotion, förbättrad kost och psykisk hälsa (Larsson & Meckbach 2012, s.37). I 2011 års kursplan omfattar synen på idrott andra hälsovärden såsom elevernas psykiska och sociala hälsa (Skolverket 2011).

2.2 Hur stor relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

För att reda ut vad idrott bör handla om så kommer tre framträdande definitioner på idrott att presenteras och sättas i kontrast mot ämnet.

Definitioner enligt tre organisationer:

- **Riksidrottsförbundet** ”Fysisk aktivitet som människor utför för att få motion och rekreation eller uppnå tävlingsresultat”
- **Gymnastik och idrottshögskolan** ”All fysisk aktivitet genomförd med målet att främja fysisk och psykisk hälsa, rekreation, tävlingsprestation och estetisk upplevelse”
- **Nationalencyklopedin** ”Idrott, sammanfattande benämning på skilda slag av kroppsövningar”

Sammantaget av dessa definitioner är att de inte har en enhetlig bild av idrott utan att de har små variationer och kanske tillsammans kompletterar varandra. NE menar endast att det är något man utövar. RF menar att det även måste ge idrottaren något (ex. motion/tävlingsresultat). GIH menar snarare att idrott har ett syfte av att främja hälsa. Man kan säga att både NE och GIH har något gemensamt med RF, men att NE och GIH har minst gemensamt, då NE fokuserar på bedriften och GIH på upplevelsen.

Definitionen utav idrott är intressant för denna uppsats då den används som ett rättesnöre utav hur idrott ”bör uppfattas”. En del av problematiken ligger i skillnaden mellan ämnets uppfattning och vad ämnets syfte är (bör uppfattas). Idrottens historia och allt annat som påverkar synen på idrott gör så att främst elever ej uppfattar ämnets motiv. Konsekvensen utav den bestående normen dvs att ”uppfattning av att idrott och hälsa till största del är ett praktiskt ämne” riskerar att underminera ämnets existens (Larsson 2017, s.32). Detta genom att meningsfullhet i ämnet endast uppstår om ämnet kan relateras till teori och vetenskap och kan förankras i det livslånga lärandet (Annerstedt 2005, s.134-135).

År 2017 berättar Håkan Larsson om att den upplevelsebaserade undervisning som den bärande praktiken utifrån ett långsiktigt meningsskapande. Detta är även ett påstående Larsson styrker (2017, s.34). Logiken utgår från en kedja av statistiska relationer. De människor som motionerar i störst utsträckning är de som har hög utbildningsnivå och som

engagerar sig i upplevelsens logik. Varför detta är ett rättfärdigt sätt att se på idrott skulle kunna ligga i att dessa människor tillhör statistiska gruppen med längre levnadslängd och bättre psykosocial hälsa (Engström 2010, s.48,53,98).

GIH:s definition av idrott liknar Engströms logik av upplevelse. Nationalencyklopedins definition omsluter idrott snarare i form av kroppsövningar (görandet). Vilket inte är en tillräcklig syn eftersom kunskapsstoffet som förmedlas på undervisningen bör analyseras för att få betydelse (Larsson & Meckbach 2012, s.51). Detta argument är i linje med läroplanens intention dvs att ”Eleverna ska ... utveckla goda levnadsvanor samt ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande” (Skolverket 2011).

3. Forskningsläge

3.3 Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa

Tidigare har uppsatsen behandlat historiska aspekter och gått in på definitioner samt problematik med skolämnet. Nedan ämnas belysa hur stor relevans ämnet har till begreppet idrott.

Engström 2010 undersökning om idrottens logiker indikerar på att teoretiskt stoff endast utgör 5 procent av undervisningen vilket stärker bilden av att det som bedrivs i idrottsundervisningen inte motsvarar läroplanens motiv. Om föreningsidrottsliga principer (tävling och träning) ligger till grund så bedöms eleverna efter en "måttstock som gäller inom tävlingsidrotten i stället för efter den måttstock som ska gälla enligt nationella och lokala styrdokument" (Larsson & Mechback 2012, s.66). Idrottsutövandets idé är framträdande i Lpo 94, men också något som man sakta vill ta avstånd ifrån inom skolvärlden (Larsson 2017, s. 50f). Larsson framhäver även att den aktuella läroplanen inte uppfyller sitt syfte trots att ämnesformuleringar betonar teoretiska utgångspunkter. Han menar att behovet av idrott och hälsa i det postmoderna samhället vi lever i inte motsvarar läroplanens formuleringar (Ibid, s.43f). En aspekt som släpar efter utveckling är bland annat de utseendeideal som går efter Engströms tävlingslogiken snarare än upplevelsen. Detta menar Ekberg & Erberth ger mer fog att fokusera på Engströms princip om upplevelsen i undervisningen, eller som författarna kallar det "kroppsupplevelse modellen", vidare skulle det innebära att läraren minskar risken för att eleverna jämför sig med varandra (2000, s.33f). Modellen kan ses som ett svar på den stereotypa utseendefixering som skapar klyftor av vad som är normalt och onormalt (Larsson 2017, s.61). Detta problem är också varför hälsa sedan 1994 förekommer i läroplanen. Larsson menar att idrotten ska se som ett medel till att uppnå en god hälsa.

En annan faktor som bidrar till att skolundervisningen utformas med tävlings och rangordningsprincipen är att dagens idrottshallar premierar den typ av undervisning, hallarna är uppbyggda såsom traditionell idrott bedrivs. Även lärare skapar ofta omedvetet miljöer som uppmuntrar tävling "lärare kan exempelvis använda sig av fraser som " det blir basket idag" (Larsson & Mechback 2012, s.67). På så sätt skapas föreställningar om den "riktiga" sporten basket där tävlingsinslaget är allt för framträdande, problematiken är att tävlingen inte bedrivs som inslag där eleverna får reflektera och utvecklas kognitivt utan att eleverna i

stället mäter sig med antal mål, bäst tid etc. (Larsson & Meckbach 2012, s.47-48). En av faktorerna till tävlingens starka prägel sägs ligga i det massmediala intresset (Engström 2010, s53.)

Om föreningsidrottsliga principer ligger till grund för idrottsundervisningen i skolan så bedöms eleverna efter en "måttstock som gäller inom tävlingsidrotten i stället för efter den måttstock som ska gälla enligt nationella och lokala styrdokument" (Larsson & Meckbach 2012 s. 66). Ämnet kan inte legitimeras som kunskapsämne med att elever enbart ska få springa av sig. Utan innehållet ska manifesteras genom kunskap och dess relation till verkligheten (Annerstedt 2005 s.134-135). Annerstedt förtydligar i sin forskning att idrott och hälsa ska ses som ett flerdimensionellt bildningsämne (2005 s.134-135). Lik de andra skolämnena bör teorin förankras i aktiviteten. Larsson i sin tur menar att man tidigare lagt fokus vid att förmedla ett stoff till eleven, men numera går man en dimension djupare och beaktar elevens upplevelse av stoffet (Larsson & Meckbach 2012 s.51). Annerstedt menar att ämnets praktiska syfte måste förknippas med en vidare kontext eller med en teori för att skapa meningsfullhet. På så vis berättigas ämnet som ett kunskapsämne som inspirerar till det livslånga lärandet (Annerstedt 2005 s.134-135).

Ser man till tidigare forskning för ämnet finner man att år 1968 så utgjorde gymnastik (33,5 procent av undervisningen medan i år 2001 dominerade bollspelen (32 procent och teori fick föga 5 procent. Ser man till kursplanen idag så är den väldigt omfattande och det är svårt att hitta belägg för ca 32 procent bollsport. Med andra ord så realiserar inte ambitionen statsmakten har för ämnet (Sandahl 2002, s.12-14). Intentionerna med dagens styrdokument är inte att ämnet ska ses som ett praktiskt ämne utan även som ett kunskapsämne (Larsson & Meckbach 2012, s.40).

I en studie av barns associationer till ämnet visade det sig att barn förknippar ämnet främst med aktiviteter. År 2004 påvisar Karin Redelius i sin undersökning att eleverna uppfattar att de "gör" mer än vad de lär på idrott och hälsa-undervisningar. När frågan ställdes angående vad man lär sig i idrott och hälsa förknippades svaren aldrig med kunskapsbildande utan eleverna menade istället att man lär sig grunder till sporter (Backman, Larson, & Redelius 2004, s.164). Håkan Larsson har analyserat att pojkar och flickor associerar idrott till tävling och menar att utifrån vad eleverna tyder från ämnet så associerar de sällan idrott som stoff

utav kunskapsbildande karaktär (Ibid s. 133f). Dessa är olika exempel på vad undervisningen kan bidra till gällande elevers uppfattningar.

3.3.1 Olika ideologier utformar skolämnet syfte för idrott och hälsa i England

År 2019 I en publikation som Malcolm Tozer skrivit läggs fokus vid en teori av Edward Thring. Edward Thring var en rektor i staden Uppingham från 1853-1887. Teorin framhäver de inhemska, internationella och interpersonella trenderna som ligger till grund för fysisk utbildning i skolorna. I publikationen finner man att det då lades mycket vikt på individuella ideologier i skolans utveckling under 1800-talet. Främjandet av fysisk utbildning hade inte fungerat utan rektorns och skolans inflytande på samhället. Med andra ord har sambandet mellan personliga och politiska åsikter en stark inverkan på hur fysisk utbildning skulle ta form och bibehålla sin status i skolorna runt om i England (Heffernan 2019).

Det hela började med att det skedde en tillväxt och utveckling av offentliga skolor i mitten av 1800-talet. Under denna tid formaliserades informella uppförandekoder inom dessa institutioner kring fysisk aktivitet. Mycket fokus lades på sport och nyfikenheten över den manliga kroppen. Generellt sätt infördes detta på skolorna utav elever, lärare och rektorer. Tillväxten av fysisk träning kom från den ökande efterfrågan på offentliga skolor bland Englands aristokrati under 1850- och 1860-talet (Ibid).

Rektorn Thring bildade den första spelkommittén i Uppingham då han intresserade sig för fysisk träning till skillnad från andra rektorer runt om i England, vars anmaning av sport eller spel verkar vara svar på elevernas krav. Thring reste runt i Europa för att träffa lärare och integrera träning som en del av elevens skoluppväxt inom ämnet. När mönstret kring utbildning började ta form förstärktes Thring idéer om fysisk träning och utveckling inom ämnet (Heffernan 2019).

Thring presenteras i detta avseende som en av de första rektorerna som seriöst överväger vikten av institutionell fysisk utbildning. Något som skiljer sig från sport. 1859, ett år innan den skotska tränaren Archibald MacLaren revolutionerade brittisk militärträning genom införandet av gymnastik, tog Thring fysisk utbildning till Uppingham genom att bygga en

gymnastiksal som stod fram till 1904. År 1865 fick ungefär 70 studenter någon form av gymnastikutbildning på Uppingham i hopp om att ge en helhetsutbildning (Ibid).

Thrings ideer om hur fysisk utbildning skulle struktureras upp varade länge efter hans pensionering. Thrings efterträdande rektor E.G. Selwyn främjade en fysisk utbildning inspirerad av militära linjer där disciplin dominerade läroplanen. Thring betonade holistisk utbildning genom rörelse medan Selwyn främjade militär disciplin och ordning. Detta återspeglas i båda rektorernas val av lärare. Thring anställde europeiska gymnastikinstruktörer men Selwyn valde armé sergenter (Ibid).

Senare ska även en tillväxt av kvinnlig fysisk utbildning ske samtidigt som de offentliga skolorna relativt sett blev färre. Slutsatsen är att det är konkurrerande ideologier för fysisk utbildning i detta fall karaktärsbyggnad eller bildande av disciplin (Ibid). En historisk utveckling som inte är helt olik den svenska ämnets framväxt.

3.4 Teoretiska utgångspunkter

Vi har valt det socialkonstruktionistiska perspektivet påvisar att skolan framväxt är sprungen ur dess historiska kontext.

Börjesson menar att detta perspektiv utgår från att förståelsen av ett fenomen eller ett ting är beroende av språket och hur vi genom detta uttrycker, tolkar och därigenom också formar omvärlden (Börjesson, 2003). Vidare menar Lindroth att perspektivet även innefattar en tidsaspekt då alla sociala konstruktioner bör betraktas utifrån sin tid. På så sätt kan man förklara att exempelvis idrottslektioner starkt förknippas med tävling i början av 1900 talet (Lindroth 2014, s. 4). Om man tittar på 2011 kursplan för idrott och hälsa förknippas ämnet snarare med motion och hälsa än med tävling (Hassmen & Hassmen, 2008, s.16). På så sätt laddar (konstruerar) kursplanen ämnet och namnet med olika värden.

År 2000 skriver Winther Jørgensen, Marianne & Phillips om hur Foucault utgår från den socialkonstruktionistiska premisen att "kunskap inte bara är en avspeglning av verkligheten [...] sanningen är en diskursiv konstruktion och olika kunskapsregimer anger vad som är sant och vad som är falskt" (Winther & Phillips 2000, s.19). Med detta avses att den politiska debatten kring skolan inte får franses för att förstå

helheten. I detta fall blir debatten om ämnets utveckling central. När ska man exempelvis förkasta det gamla synsättet och när är den nya tolkningen godtycklig? Visserligen anger en ny kursplan vad som är sant innehåll för den nya tolkningen av ämnet men den allmänna användningen och till viss del tolkningen av idrott kvarstår som en gammal norm. På så vis blir det tydligt hur normer fortfarande lever kvar trots en förändring i kursplanen.

Detta går att jämföra med paradigmen som innebär att “[...] forskarna är överens om grundläggande fakta och arbetsmetoder men så småningom kommer ny fakta som inte passar in i paradigmet, då bör paradigmet revideras (Nationalencyklopedi, 2020). Man kan se det som att diskurserna cementerar befintliga fakta men samtidigt ger nya förutsättningar för ny kunskap att frodas.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips år 2000 skriver om hur Foucault försöker hitta de specifika mönster som konstruerar människors tankar och hur tankarna är bundna till vissa tidsepoker. Inom varje historisk epok finns en konflikt där olika parallellt existerande diskurser kämpar om rätten att tyda sanningen (Winther & Phillips 2000, s. 20). Konflikten och de diskurser som förtydligas i denna uppsats är studiens frågeställningar.

Foucault menar att man är en produkt utav sin miljö (Winther & Phillips 2000, s. 21). På så vis kan man förstå att begreppet idrott bör uppfattas utifrån sin kontext såsom tidskeende och miljö. Utifrån begreppet idrott och det utvalda textmaterialet ämnar studien att påvisa mönster som finns i de olika diskurser som råder inom vissa tidskeende. Detta görs inom perspektivet och utvald teori ska presenteras nedanför.

3.4.1 Performativitetsteorin

Performativitetsteorin förklarar just förändringar inom normer som ovan är exemplifierat. Nedan kommer teorin konkretiseras. Teorin innebär att normen i en viss diskurs innehåller “[...] vedertagna kategorier, identiteter och praktiker” (Malmio 2007, s.67). Dessa kallar vi normer, vidare är dessa normer skapade “[...] genom upprepade handlingar som är anknytta till diskursen” (Malmio 2007, s.67). Det faktum att de upprepas banar väg för att de kan upprepas på nya eller oväntade sätt, vilket kan leda till att hela synen på fenomenet så småningom förändras (Nationalencyklopedin 2018). Det är detta som kallas när något är

allmänt accepterat. På så sätt blir historien högst relevant till att förklara skillnader och likheter i dagsläget.

Exempelvis om en person tävlar i en föreningsidrott befästs personens association till idrott. Om dessa handlingar är återkommande kommer också associationen framstå som naturlig och självklar (Malmio 2007, s.68). Ovanstående exempel är det teorin förklarar och kommer vara utgångspunkten för att identifiera underliggande normer inom idrotten.

Performativitetsteorin är relevant för denna studie då den förklarar varför ett nästan oföränderligt fenomen utvecklas så sakta. Fenomenet i detta fall är begreppet idrott inom skolämnet idrott och hälsa.

3.4.2 En fördjupning av performativitetsteorin

Den performativa teorin är uppbyggd av tre komponenter; interpellation, iterabilitet och censur. Interpellation är det som tillskriver människan sociala roller inom ett sammanhang. Dessa roller blir till identiteter, förväntningar, handlingar och beteenden, med andra ord normer (Winther & Phillips 2000, s.22). I skolan kan dessa roller ses som lärare och elev. Normen i detta fall är förhållningssättet mellan lärare och elev, själva konceptet av skola.

Vad gäller denna uppsats blir det intressant och se hur styrdokument formulerar normer för skolämnet idrott och hälsa. Om interpellation är det som skapar normerna är censur de implicita och/eller explicita normer som råder i en viss diskurs. (Derrida 1988, s.12). Med norm avses det ideal som en person förväntas anpassa sig till. (Nationalencyklopedin 2018). Iterabilitet är det fenomen som talar för att upprepning av handlingar får betydelse. Genom att normer blir bekräftade av upprepning befästs också normen. På så vis går det att förklara varför vissa fenomen blir till normer. Upprepningen är iterabilitet medan handlingen kallas performativ (Appelrouth 2013, s. 671). Perform betyder att utföra (Nationalencyklopedin, 2020). Inom performativitet vänder man således främsta uppmärksamheten mot det som uppförs, görs eller utträttas, inte mot det som betyder (Appelrouth 2013, s. 671). Inom denna uppsats riktas fokus på hur begreppet idrott formats och formas av olika historiska händelser inom diskursen, performativitetsteorin är ett sätt att tolka formtagningen.

4. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka relevansen avseende begreppet idrott i kursbenämningen idrott och hälsa.

4.1 Frågeställningar

1. Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?
2. Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa?
3. Hur stor (hög) relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

5. Metod

Detta kapitel redogör för den forskningsfilosofi uppsatsen tar avstamp ifrån samt hur den är relaterad till tillvägagångssättet för en diskursanalys. Längre fram i kapitlet redovisas även materialet och en generell diskussion om metoden.

5.1 Analystradition

Temat för denna uppsats är begreppet idrott och dess relation till skolämnet idrott och hälsa. Fokus ligger på hur språket som används återspeglar föreställningen att människans värld är socialt och språkligt konstruerad (Kvale & Brinkmann 2014, s.272). Med avstamp i detta ska mönster i materialet identifieras med hjälp av en diskursanalys (Hassmén, N & Hassmén, P. 2008. s.114).

“Diskursanalys är användningen av språk relativt sociala, politiska och kulturella strukturer” (Hassmén, N & Hassmén, P 2008, s.117). Diskurs betyder “organisering av språket i vissa former av sociala band” och det som ska organiseras inom denna uppsats gestaltas som texter, styrdokument och definitioner. De strukturer som ska belysas är de som står i relation och formar synen på skolämnet Idrott och hälsa. Diskursen utgörs av texter, styrdokument och definitioner (Kvale & Brinkmann 2014, s.272).

Diskursanalysen är mer än bara en metod då den också förankras med en teori. Till skillnad från en textanalys som fokuserar på att jämföra texter och sedan använda teorier för att styrka studiens validitet. I denna studie hade en textanalys missat poängen av att belysa kopplingarna mellan texterna och de sociokulturella strukturer (Winther & Phillips 2000, s.72) som denna studie försöker påvisa. Därför passar diskursanalys bättre då den framhäver befintliga normer, det som skapar normer och dess relation i samband med en teori (Winther & Phillips 2000, s.75).

5.2 Analysmetod

Studien använder sig av Faircloughs tredimensionella analysmodell (Winther & Phillips 2000, s.71). Modellen fungerar som en analytisk diskussions-ram men fokus på sambandet mellan kommunikation och samhälle. Modellen inkluderar textanalys, makro/mikro-sociologisk analys och utgår från att “ [...] sociala praktiker formas av sociala strukturer, maktrelationer och att människor ofta inte är medvetna om dessa processer” (Winther &

Phillips 2000, s.71f). Detta är relevant då den sociala praktiken ses som idrottslektioner och strukturer är den miljö runtomkring oss som inverkar på förståelsen (undermedvetna processer) av idrott och hälsa.

Faircloughs modell kan användas vid empirisk forskning, kommunikativa företeelser och samhällsliga fenomen (Winther & Phillips 2000, s.74). Modellen utgår från följande tre dimensioner:

- Texten
- Diskursiv praktik
- Social praktik (Winther & Phillips 2000, s.74)

Enligt analysmodellen ska det utvalda materialet placeras inom tre olika kategorier; text, diskursiv praktik och social praktik. Inom kategorin "text" är syftet att belysa materialets formella drag. Kategorin lägger stor vikt vid språkanvändningen hos författaren (Winther & Phillips 2000, s.75). Därför är denna kategori relevant för studiens frågeställningar. Då den försöker belysa kopplingen mellan begrepp, sociala företeelser och samhälle.

Inom dimensionen för diskursiv praktik analyseras materialet genom att "[...] koncentrera sig på hur textförfattare bygger på redan existerande diskurser och genrer för att skapa en text och på hur textmottagare också använder tidigare diskurser och genrer i konsumtion och tolkning av texten" (Winther & Phillips 2000, s.75). Mer konkret fokuserar man på vilka befintliga diskurser som texten är uppbyggd och producerad utifrån. För att avgränsa resultatet har diskurser valts ut efter frågeställningarna, vilket kan ses som en operationalisering av diskurserna (Winther & Phillips 2000, s.75). Frågeställningarna som förtydligar och avgränsar diskursen presenteras nedanför:

- Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?
- Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa?
- Hur stor (hög) relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

Den sociala praktiken sätter diskursen i en vidare kontext med hjälp av en teori. På så vis medierar den diskursiva praktiken med innehåll och den sociala praktiken (Winther & Phillips 2000, s.75). Med andra ord är metoden att kombinera teorin med samlad information genom Faircloughs modell.

Först bör den diskursiva ordningen kartläggas (Fairclough, 2003, s.23ff). Sedan ska diskursen sättas in i ett socialt sammanhang i relation till samhällets sociala och kulturella strukturer. För att göra detta krävs en teori vilken i denna studie är performativitetsteorin (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.90f).

5.3 Material

Materialet består av;

- *Idrott och Hälsa* år 2017 av Håkan Larsson en ämnesrelaterad ljudbok.
- *Fysisk bildning* år 2000 av Jan-Eric Ekberg och Bodil Erberth en ämnesrelaterad bok.
- Olika definitioner som behandlar begreppet idrott är hämtade från Riksidrottsförbundet, Gymnastik och idrottshögskolan och nationalencyklopedin.
- Specifika läroplaner som används är följande
 - Rikets folkskolor 1919, Gymnastik med lek och idrott.
 - Läroplanen för grundskolan 1980 (Lgr 80).
 - Kursplaner för grundskolan 1994 (Lpo 94), Idrott och hälsa.

Vad avser den ämnesrelaterade litteraturen finner vi dem relevanta då båda belyser skolämnet idrott ur ett historiskt, socialt och ur en samhällslig kontext. Materialen uppvisar relativ stor skillnad vad avser publiceringsdatum (2000/2017). Detta gör att det ena materialet inte kommer kunna jämföras utifrån vissa aspekter. Publiceringsdatumet anses inte vara ett hinder då författarna beskriver historien kring skolämnet med olika ord och infallsvinklar. Böckerna omfattar 224 respektive 333 sidor och är avgränsade till vissa kapitel som återfinns i avsnittet urval.

Tre etablerade organisationer berörs i denna studie. Organisationerna syfte är att belysa innebörden av begreppet idrott. Dessa organisationer är;

1. **Gymnastik och idrottshögskolan** som är världens äldsta idrottshögskola och är Sveriges främsta kunskapscentrum för idrott, fysisk aktivitet och hälsa. (GIH 2018)
2. **Riksidrottsförbundet** är idrottsrörelsens samlade organisation och har i uppgift att stödja, företräda och leda idrottsrörelsens gemensamma frågor, såväl nationellt som internationellt. Vartannat år håller man stämma inom organisationen för att definiera begreppet idrott för att se ifall ändringar bör göras.

3. **Nationalencyklopedin** är ett ledande digitalt kunskapsföretag där publikationerna är verifierade innan de publiceras på hemsidan.

5.3.1 Kursplaner

Kursplanerna är nationella styrdokument och beskriver hur undervisningen ska bedrivas. Ämnet Idrott och hälsa har genomgått fem namnändringar genom historien.

1. Gymnastik år 1820 för läroverken. År 1842 för Folkskolan
2. Gymnastik med lek och idrott år 1919 för Folkskolan. År 1928 för läroverken
3. Gymnastik år 1962 för Grundskolans läroplan
4. Idrott år 1980 för Grundskolans läroplan
5. Idrott och hälsa år 1994 för Grundskolans läroplan

5.3.2 Urval

De kursplaner som valts ut har valts efter skolämnets namnändringar följande år 1919, 1980 och 1994. Detta är relevant då de bakomliggande orsakerna till namnförändringarna berättar om den reviderade synen på skolämnet. Bägge böckerna som valts är uppbyggda av komponenter som är adekvata för studiens ändamål, bland annat allmän idrottshistoria, elev och lärare -aspekter, generell forskning om idrott, skolans uppdrag i relation till idrott, definitioner av idrott samt samhällsrelaterade idrottsproblem.

Systematiken som denna studie följde var att genom diskursen välja ut olika böcker som berör ämnet. Till en början valdes fyra böcker ut som ansågs relevanta för frågeställningarna denna studie tar avstamp i. Dessa böcker var Fysisk bildning av Jan-Eric Ekberg och Bodil Erberth år 2000, Idrott och hälsa av Håkan Larsson år 2017, Smak för motion 2. uppl av Lars-Magnus Engström år 2014 och Idrottsdidaktiska utmaningar 2. uppl av Håkan Larsson och Jane Mekbach år 2012. De två sistnämnda böckerna valdes bort för att de i ett senare skede inte visade sig vara relevanta för studiens frågeställningar.

Böckerna som valts ut belyser en flerdimensionell bild av diskursen. Urval har även gjorts inom böckerna för att behandla relevant data i form av text. De kapitel som inte förs in i denna studie är inte relevanta för studiens frågeställningar och har därför förts åt sidan.

Nedan visas de kapitel som används i forskningslitteraturen för denna studie och deras rubriker, rubrikerna i dessa böcker omfattar ungefär samma teman.

Fysisk bildning	Idrott och hälsa
1 Förändring av skola och samhälle	1 Introduktion
2 Är idrott eller idrott?	2 Nuläget
3 Om fysisk aktivitet och hälsa	3 Nutidshistorien
4 Idrotten genom tiderna	4 Att studera Idrott och hälsa
6 Idrott och etik	5 Idrott och hälsa som kunskapsämne
7 Perspektiv på ämnet idrott och hälsa	7. Hälsa i idrott och hälsa

Kursplanernas relevans är att de ger en inblick i det innehåll som är relevant under en viss tidsperiod. Innehållet består av olika bestämmelser såsom ämnets kunskapskrav, centralt innehåll och syfte. Kursplanerna är essentiella i för att de är nationella styrdokument som har skapats av Skolverket och godkänts av regeringen. Dessutom kan man då se vad regeringen lägger tyngd på då regeringen blir i detta sammanhang en avbild av hur samhället ska se ut. Vi väljer att framhäva Kursplaner som övergått från en benämning till en ny benämning med idrott med i sitt namn. Därför kommer Kursplan 1919, Kursplan 1980 och Kursplan 1994 att behandlas i denna studie.

Bodil Erberth är filosoflicentiat inom pedagogik, Jan Eric Ekberg är master of art in education. Båda är idrottslärare och verksamma som högskoleadjunkter på lärarutbildningen vid Malmö högskola och har lång erfarenhet av både lärarutbildning och praktiskt lärarbete. Håkan Larsson är professor i idrottspedagogik vid gymnastik och idrotthögskolan GIH.

Kursplanernas representerar statsmaktens ambition och den senaste kunskapssyn för ämnet (Sandahl 2002, s.12ff). Kursplanerna är utvalda i samband med ett namnbyte, det namnbytet

har gemensamt är att de innefattar ordet "idrott" i sin beteckning. Med hjälp av texterna ska vi försöka identifiera vad en specifik kursplan betonar med idrott.

5.4 Tillvägagångssätt

Tillvägagångssättet för denna studie följer Faircloughs tre-steps analysmodell där ett av tre steg inte kommer användas. Inom den diskursiva praktiken ska produktion och konsumtion av texten analyseras. Texternas huvudbudskap redovisas samt hur författaren underbygger sina resonemang med fokus på litteratur som de använder i sina texter. Detta görs genom att analysera hur författarna använder sig av sitt forskningsmaterial/referenser. Inom den diskursiva praktiken ramas studien in genom att använda sig av material relaterat till studiens frågeställningar, dvs:

- Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?
- Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa?
- Hur stor (hög) relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

Eftersom ordet idrott är högst relevant för denna studie valdes tre definitioner från erkända organisationer. Definitionerna används för att stämma av mot kursplanernas innehåll och besvara frågan; hur hög relevans idrott har inom kursplanen? Kursplanerna är offentliga dokument där det tydligt framgår vilket centralt innehåll som ska förmedlas.

Vad gäller böckerna Idrott och Hälsa samt Fysisk bildning har material valts som är relaterat till frågeställningarna. Fokus var att lyfta fram delar där författarna bygger sina resonemang på tidigare forskning. Detta gjordes genom att plocka ut sammanhang där Larsson, Ekberg, Erberth hade refererat till tidigare forskning.

Det sista steget i Faircloughs modell (sociala praktiken) är att applicera en teori (Winther & Phillips 2000, s.74). Inom detta steg ska diskursen förstås med "teoretiska glasögon" dvs genom performativitetsteorin.

Teorin förklarar förändringar av normer som identifieras som en handling inom en viss kontext. Kontexten i detta sammanhang är det material vi har om undervisningen, och normerna kommer således utkristalliseras ur litteraturen. Genom att söka efter likheter och olikheter i litteraturen (främst böckerna samt kursplanen) så ämnar studien att sammanfatta

en förändring vad avser idrott i skolan. Mer specifikt kommer stor vikt ligga på att identifiera vad som utmärker sig för vardera kursplan. Detta resultat kommer benämnas som normer.

5.5 Validitet och reliabilitet

Som i alla andra studier finns det faktorer som bör framhävas då de kan devalvera legitimiteten av studiens syfte. I detta avsnitt ska studiens noggrannhet och tillförlitlighet diskuteras.

För en diskurs råder det ingen konsensus om vad som avgränsar den eller inte. Man kan betrakta diskurser som sociala mönster av betydelsefixeringar som står i instabila förhållanden till varandra. En diskurs är således komplex och utgörs av betraktarens definition. Utifrån denna syn kan man säga att diskursens gränser finns där elementen artikuleras på ett sådant sätt att de inte längre är förenliga med diskursens entydighet. På grund av att det är svårt att avgränsa diskursen kan det komma i konflikt med studiens validitet. Validiteten avgörs utifrån sammanhanget inom en diskursanalys. Det vill säga hur väl ramarna för diskursen beskrivs samt hur relevant analysen är för ändamålet (Winther & Phillips 2000, s.123). Inom denna uppsats är ramverket preciserat genom syftet och frågeställningar men främst genom Faircloughs modell. På så sätt kan man tydligt avgränsa området. "På så sätt skapas ett tydligt ramverk att förhålla sig till som stärker meningen av sammanhanget och underlättar för läsaren att följa analysprocessen som är av värde för studiens reliabilitet (Winther & Phillips 2000, s.137). Genom att låta metoden styra en del utav tolkningen som görs minskar risken att forskarens subjektiva attityder och värderingar inverkar på ett ogynnsamt sätt på reliabiliteten (Bergström & Boréus 2012, s.352f). Dessutom stärks studien av att analysramen har en legitim förklaringskraft och på så vis stärker uppsatsens slutsatser (Winther & Phillips 2000, s.123). De två moment som anses ha störst risk att misstolkas är urvalet av materialet och operationaliseringen dvs vad som valts att mätas.

En annan aspekt av en studies reliabilitet är att samma undersökning ska kunna upprepas med likvärdigt resultat vid olik tidpunkt (Winther & Phillips 2000, s.119-122). Med hjälp av studiens metodbeskrivning är en upprepning av studien med exakt samma material möjlig. Avgränsningen är således dokumenterad och man kan på så vis följa diskursanalysen (Winther & Phillips 2000, s. 137). Det kan vara krävande att "[...] ställa sig själv och sin kunskap utanför diskursen" (Winther & Phillips 2000, s.119-122). I synnerhet för denna

analys då det kräver kontextualisering samt många begrepp som ska kategoriseras i texten. Inom denna aspekt försvagas reliabiliteten då det är subjektiva antaganden som vägleder.

5.5.1 Kritisk värdering

Urvalet av materialet är gallrat i tre steg. Första steget var att ta reda på de ledande forskare, avhandlingar, annan litteratur, definitioner samt det internet hade att erbjuda. Steg två var att välja ut relevant material. Sista steget var att utse kvalificerad text för studiens syfte. Det andra riskfyllda momentet är operationaliseringen av diskurserna (se analysmodell).

Det grundläggande syftet med diskursanalysen är att kartlägga “[...] hur omvärlden framställs samt vilka sociala konsekvenser det får” (Winther & Phillips 2000, s.137). För denna studie är ambitionen att redovisa relationen mellan idrottens historia och uppfattningen av ämnet i dagsläget. Detta är de slutsatser studien ämnar förhålla sig till. Fairclough menar “[...] alla angreppssätten eniga om att diskursernas verklighetsbeskrivningar är viktiga och har sociala konsekvenser” (Winther & Phillips 2000, s.138). Det betyder att materialet kan ses som komplement och att ju mer noggrann och mer material man har ju närmare närmar man sig en realistisk bild utav helhetsbilden.

5.5.2 Etiska överväganden

I ett arbete som denna där man undersöker texter är det viktigt att inte ta meningar ur sin kontext. Som författare är man skyldig att ej vinkla material till sin fördel, även belysa svagheter i studien. På så sätt visar vi som författare hänsyn till ursprungsförfattarnas verk (Hassmen & Hassmen 2008, s. 383). Därför ska studien försöka erhålla en så rättvisande och begriplig beskrivning av undersökningsmetoderna och undersökningens syfte som möjligt.

Andra etiska riktlinjer som uppsatsen följer är att förhålla sig opartisk till materialet. Det sistnämnda är inte alltid helt enkelt i en kvalitativ uppsats där tolkningen utgör en stor del av arbetet. Ambitionen har således varit att vara opartisk genom att förhålla oss till teori och metod. (Hassmen & Hassmen 2008, s. 384). Ett annat etiskt problem med denna studie är att de som tidigare kommit på namnet Idrott och hälsa kan börja få kritik och ställas till svars för varför namnet blev idrott och hälsa. Däremot är namnet Idrott och hälsa skapad för att få bort den negativa klangen som Idrott hade och därför är faktiskt idrott och hälsa ett bra namn för den tidpunkten. För att lösa de problem samhället hade kring ämnet år 1994.

6. Resultat

Resultatet för denna uppsats är uppdelat som diskursiv- och social praktik. Båda aspekter ger betydelse enligt metodologin. Inom den första praktiken (cf, 5.1) presenteras det innehåll som författarna bygger sina teser och slutsatser på, dvs deras tidigare forskning. Här presenteras även vilken målgrupp boken vänder sig till. Detta tillsammans med böckernas kapitel (cf, 4.3.2) sammanfattar diskursens ramverk. I den sista praktiken knyts innehållet ihop med uppsatsens teori om performativitet. På så vis knyts metoden ihop med teorin (Winther & Phillips 2000, s.75).

6.1 Diskursiv praktik

Enligt metoden kommer relevant material att framställas nedan. Författarna Ekberg, Erberth år 2000 och Larsson år 2017 ligger till grund för innehållet och frågorna belyses löpande.

6.1.1 Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?

Vad berodde namnändringen på år 1919 inom idrott och hälsa?

Ekberg och Erberth förklarar den första namnförändringen genom att folket inte var oroliga över krig längre, arbetsdagarna förkortades genom politiska reformer. Man hade mer fritid och myndigheterna uppmuntrade till idrott genom att bygga idrottsplatser. Skolan införde sex timmars obligatorisk undervisning inom skolämnet Gymnastik med lek och idrott. (Ekberg & Erberth 2000, s.89f).

Det centrala innehållet som relateras till idrott var “[...]simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlöpning, där förhållandena sådant medgiva” (Undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919, s.127). Diskursen under den tiden kan ses som en övergång från att värdera skolämnets investeringsvärde som militära medel till att härda de svenska kropparna. Det var fortfarande av vikt att ha bra fysik men motivet var annorlunda, numera fick idrotten internationellt genomslag samt motionsidrotten såsom friluftsliv fick utrymme pga kortare arbetsdagar.

Vad berodde namnändringen på år 1980 inom idrott och hälsa?

Inför revideringen av läroplanen 1980 ersattes gymnastik av idrott. Idrott blev det huvudsakliga innehållet för idrott och hälsa då idrott ansågs som en mer attraktiv och livfull aktivitetsform i jämförelse med gymnastiken. Anledningen till detta var att "Fysiologins och idrottens tongivande ställning i idrott och hälsa ackompanjerades efter andra världskriget av en amerikanskinfluerad utbildningspolitik med ett förhållandevis stort fokus på utbildningens innehåll och arbetsformer" (Larsson 2017 s.76).

Det var fysiologin som kom att bli framträdande i den nya läroplanen. Ett exempel är de idrottsaktiviteter som är framträdande i ämnets 9 huvudinnehåll. Gymnastik, hälsa hygien och ergonomi, bollspel och lekar, dans, friidrott, orientering och friluftsliv, lek , simning och livräddning, skidåkning (Skolverket 1980) .“ [...] tävlingsliknande inslag trots allt ofta förekommer i undervisningen” (Larsson 2017 s.63).

Diskursen om 1980 läroplan handlade snarare om idrott som medel till fysisk hälsa. Estetiska värden, uppvisning, uppdelning av pojkar och flickor var sådant som inte gick att vetenskapliggöras. Med andra ord fanns det inga vetenskapliga studier som menade att detta skulle gynna eleverna i framtiden, avgörande kunskap var således tvungen att sällas. Pga detta förändrades undervisningen avsevärt.

Vad berodde namnändringen på år 1994 inom idrott och hälsa?

Under de senaste 30 åren är den största förändringen att man övergått från industrisamhälle till informationssamhälle. Människors livsstil har förändrats drastiskt i samband med de tekniska landvinningarna. Arbetet har blivit mindre fysiskt krävande "Därmed får fritiden större betydelse vad gäller kroppsrörelse. Detta påverkar i sin tur målen för skolan, inte minst har detta betydelse för ämnets inriktning i dag och säkerligen för den namnändring som skett på 1990-talet från Idrott till Idrott och hälsa"(Ekberg & Erberth 2000 s. 90).

En anledning till det senaste namnskiftet är en markering att det finns likheter, men också skillnader, mellan ämnet i skolan och den elit/tävlingsidrott som bedrivs i många föreningar. Det finns nu en annan infallsvinkel till namnet, men detta ska inte ses som ett avståndstagande från idrotten i traditionell mening, utan som en markering att idrotten i skolan används som medel för att nå övergripande mål" (Ekberg & Erberth 2000 s.54).

Larsson utvecklar detta påstående genom att förklara att de senaste 100 åren har friluftsliv, lek och dans setts som utmanare till idrotts- och gymnastiktraditionerna. Dessa utmanare har erbjudit alternativ till den forntunga tävlingsinriktade idrotten och gymnastiken. Däremot i dagens sammanhang, då det är en stark betoning på lärande av kunskaper i ett socialt sett heterogent eller postmodernt samhälle som präglas “[...]av kommersiella hälsobudskap om en vacker och vältränad kropp, verkar dessa alternativ ha lite att erbjuda, om de inte, på samma sätt som idrotts- och andra rörelseaktiviteter, anpassas efter ämnets nya förutsättningar” (Larsson 2017, s.50).

Det som är centralt för idrott inom Lpo 94 är: “Allsidiga rörelseaktiviteter som lek, dans och rytmik har stor betydelse för barnet under förskoleperioden och de tidiga skolåren” (Skolverket 1994). Larsson menar att idrotten under Lpo 94 dominerades av att träna eller att eleverna ska lära sig idrotta (Ibid s.51).

Diskursen i den senaste namnförändringen ligger vid begreppet hälsa. Hälsa som tidigare hade fokus vid fysiken gavs en bredare mening med sociala och psykologiska aspekter. Pedagogisk forskning såsom hur lektioner ska bedrivas fick högre relevans.

Kortfattat:

Alla namnförändringar har en tongivande förklaring för att ämnet uppstod.

- 1919 minskade fokus på militära inslag och ökade på fritidsaktiviteter
- 1980 idrotten men stöd från fysiologiläran framhålls
- 1994 Idrotten övergår från aktivitet till teori, mer fokus på hälsa.

6.1.2 Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa

Ekberg & Erberth belyser att idrott är något som individen har skilda föreställningar om. “För vissa framstår idrotten som det som är eller har varit det roligaste och bästa i deras liv, som givit livet mening. För andra framstår idrotten som en hemsk upplevelse från skolgymnastiken eller från misslyckade försök i idrottsföreningar, med djupa sår i självförtroendet vad gäller att röra på sig” (Ekberg & Erberth 2000, s.31). Generellt sett menar Ekberg och Erberth att forskningen framhåller att elever med höga betyg i idrott och hälsa också presterar bra i andra skolämnen. Utav sex enkätkriterier som skildrar 22

skolämnen och elevers syn på dessa värderas idrott och hälsa i fem av fallen som medel eller bättre. I två av fallen gällande “ämnet som vi elever kunnat påverka mest” samt “ämnet som ger mest samarbete mellan oss elever” är idrott näst mest omtyckt (Ibid s.26). I fallet gällande; “det ämne som ger mest kunskap” kom idrott och hälsa på näst sista plats. Detta är ett tydligt exempel vad för uppfattning man har om ämnets värde. År 2017 menar Larsson att skolämnet idrott och hälsa är något elever generellt hatar eller älskar (Larsson 2017, s.34).

Konsekvensen av att elever går till idrotten för att ha kul i stället för att lära sig menar Larsson premierar vissa elever. Larsson menar att de som deltar i föreningsidrott anses sportiga och har bättre förutsättningar för idrotten i skolan. (Larsson 2017, s.135). Ämnet premieras de som är duktiga på idrott, och därför berörs också vissa individer mer än andra. Ekberg & Erberth menar att modellen för utlärnning borde övergå från prestation till kroppsupplevelser (Ekberg & Erberth 2000 s.33f). “Kroppsupplevelsemodellen inriktar sig mot socialt, sinnligt och expressivt idrottande, dvs. ett lustfyllt och bestående idrottande. Denna modell innehåller den sinnesupplevelse som är förknippad med aktiviteten” (Ibid s.33). Kroppsupplevelser är också en rörelseaktivitet som visar sig vara en mer hållbar aktivitet, de barn som sysslar med tävling tenderar att sluta idrotta tidigare (Larsson 2017, s.34).

Larsson gör liknande kopplingar men argumenterar utifrån idrottens egenvärde och instrumentella värden. Egenvärde handlar om “[...] kunskap i och om rörelse medan de instrumentella värden kommer till uttryck i de saker man lär sig” (Larsson 2017, s.31). Det instrumentella värdet ligger på det som dominerar diskussionen inom svensk och internationell forskning (Ibid s.31). Med betoning på det instrumentella värdet så utgör idrott ett medel till syftet (hälsa, samarbete etc). Genom detta resonemang är idrott nyttigt genom att det;

- Motverkar stillasittande och främjar ökad fysisk prestationsförmåga (ofta betonas konditionen som en viktig aspekt av hälsan)
- Främjar samarbete mellan elever och utvecklar deras känsla för fair play
- Främjar elevers motorik, vilket är viktigt för deras prestationer i så kallade teoretiska ämnen (inklusive att sitta stilla och koncentrera sig på skoluppgifterna) (Ibid s.32)

För mycket betoning på det instrumentella riskerar att underminera ämnets existens i skolan. Det är svårare att berättiga idrotten genom egenvärdet. “Kunskaper om hälsa, eller möjligen

hälsorelaterade kunskaper om idrott/rörelse/fysisk aktivitet, kan ses som uttryck för ämnets egenvärde. Idrott och hälsa är ett ämne som genomsyras av rörelse. I förhållande till hälsa blir rörelse – eller fysisk aktivitet – emellertid lätt ett medel (instrumentellt värde)” (Ibid s.32).

Det som berättigar ämnets egenvärde är således de centrala begreppen, exempelvis “allsidig rörelseförmåga” och “kroppslig förmåga”. Dessa uttrycker rörelsen som något värdefullt och relaterat till hälsa, tyvärr är dessa begrepp nya och i sin tur blygsamt använda i skolan “[...] vilket möjligen undergräver deras styrkraft i undervisning och kunskapsbedömning” (Ibid s. 32).

Grunden till detta resonemang anser Ekberg & Erberth ligga i “beroende på hur man ser på idrott och utifrån vilken definition man bedriver sin fysiska aktivitet, så upplevs den fysiska aktiviteten olika” (Ekberg & Erberth 2000, s.34). Därför är det också viktigt som lärare att poängtera syftet med undervisningen. Detta eftersom beroende på hur man framställer idrott i skolan (både verbalt och fysiskt) är också det den bilden som fäster sig i elevernas förutfattade mening (Ibid, s.37). Ekberg & Erberth framförda problematik rör sig om ämnets definition. De menar att det är svårt att jobba i en gemensam riktning inom idrott och hälsa eftersom ämnet i sig inte har någon tydlig riktning. “Lyckas vi inte med målet att konstruera en definition som bygger på fysiska aktiviteter och rörelse med ett brett perspektiv som bas, så är risken att ämnet marginaliseras även i framtiden” (Ibid, s.38). Detta förutsätter att innehållet i ämnet revideras och uppdateras i samband med samhällets och individens utveckling (Ibid s.37).

Larsson styrker detta i sin text och menar att ämnet inte hängt med samhällsutvecklingen och de nya krav som kursplanen ställt på ämnet. (Larsson 2017, s.22f) “För att vara i takt med tiden måste lärare, lärarutbildare och forskare formulera en grund för idrott och hälsa som matchar det sen- eller postmoderna samhälle som vi nu lever i” (Ibid, s.44). Larsson menar att kommersialiseringen är en av de nyliberala tankar som ställer krav på idrottsläraren att tänka om. Decentraliseringen under 1990 talet betydde att “Kommuner och privata aktörer (friskolor) övertog statens ansvar för att genomföra undervisningen” (Ibid s.60). Detta öppnade för en marknad med möjlighet att marknadsföra skolor med exempelvis idrottsprofilering. ”Utvecklingen av idrottsprofiler och det utökade utbudet av specialidrott kom att utmana föreställningarna om i vilket syfte idrott ska bedrivas i skolan. (Ibid s.61)”. Grovt sett kunde vissa skolor sälja in sin idrottssyn som “[...] att kvinnor ska bli smalare

medan män ska bli mera muskulösa”(Ibid s.61). Denna stereotypa kommers orsakar mer ohälsa än hälsa då vissa människor medvetet eller undermedvetet kan känna sig onormala (ibid s.62). Även övervikten har ökat de senaste åren och idrott blir således en samhällsinstans för att sprida hälsobudskap, vilket också kan ses i Kursplan Lgr 80. Dvs ett gammalt sätt att se på idrott och hälsa, hälsa bör snarare förebyggas än att motverka ohälsa. Larsson menar att formuleringarna utifrån idrott och hälsas kursplan inte lyckas förklara huruvida undervisningen bör bedrivas. “Det är exempelvis alltför i stor utsträckning oklart vad det rent konkret innebär att idrott och hälsa är ett kunskapsämne” (Ibid s.43f). Detta är enligt GIHs definition av hälsa vilken handlar om att främja hälsa snarare än att motverka ohälsa. Ser man på ämnet som något som kan hjälpa att motverka hälsa riskerar det “[...] lätt reduceras till att bli ett medel för att motverka stillasittande och övervikt eller för att förbättra elevers lärande i andra ämnen” (Ibid s.44). Oklarheten kring ämnet faller ut på hur eleverna undervisas.

6.1.3 Hur stor relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

Under 1900 talet uppstod en skolpolitisk debatt om huruvida idrott och hälsa skulle vara ett obligatoriskt ämne och i så fall vad det ska innehålla. Svaret blev ökat fokus på hälsa, hälsan manifesteras även i kursbenämningen. Frågan kvarstod dock vad det innebar i praktiken. “Handlade det om idrott respektive hälsa (dvs. två olika sorters innehåll, teoretiskt och praktiskt), eller handlade det om hälsa genom idrott (dvs. hälsosam fysisk aktivitet)” (Ibid s.56)? “Forskningen visar att båda dessa tolkningar fanns parallellt i verksamheten, men ingen av dem kan egentligen ses som en adekvat tolkning av uppdraget”. (Ibid s.56f). Ekberg & Erberth belyser att det är normalt att kunskapskravens relevans förändras med, författarna menar att kunskap generellt ska ses utifrån dess sammanhang. Kunskapen ska alltså ses som rörlig och i ständig förändring. “Visst måste eleverna ha olika kunskaper med sig ut i livet, och de olika ämnena måste ge dessa kunskaper. Men det är kanske just valet av de kunskaper som behövs för framtiden och de arbetsformer och arbetssätt som vi som lärare väljer att presentera kunskapen genom, som vi måste reflektera över”(Ekberg& Erberth 2000, s.17f). Konsekvensen av denna outredda problematik landar tyvärr hos eleverna. ”I frånvaron av en klar bild av vad undervisningen ska gå ut på begränsas lärares undervisningsrepertoar till lärarcentrerade metoder där elever ska "göra rätt" (Larsson 2017, s. 23).

Det som går att utkristallisera utifrån vad författarna anser legitimt i den nutida läroplanen är aspekter såsom kroppsupplevelser, egenvärdet samt kunskaper om hälsa. Det är som tidigare nämnts kunskaper och förmågor som är bortom den praktiska färdigheten. Rörelsen eller idrotten är snarare ett medel för att uppnå en del av målen (Ekberg & Erberth 2000, s.54). För att konkret besvara frågeställningen går det att legitimera idrott om definitionen tillåter att begreppet innefattar ovannämnda aspekter.

6.2 Social Praktik

Här kommer diskursen belysas genom performativitetsteorin. Inom performativitetsteorin söker man normer och inom vilken kontext de är skapade (Appelrouth 2013, s.671). Kontexten eller diskursen för denna uppsats är kort sagt om idrotten i skolan.

Redan i början av 1900-talets första kvartal hade tävlingsinslagen i skolan vuxit (Ekberg, J & Erberth, B. 2000, s.90). Aktiviteter såsom dans och friluftsliv tappade mer fotfäste från ämnet och är mindre associerade till begreppet idrott (Ibid, s.135). Idag dominerar denna syn fortfarande och mängden tävling som bedrivs i undervisningen står inte i proportion till kursplanens syfte (Larsson 2017, s.79). Såsom Malmio skriver är detta ett resultat över kontinuerliga mönster utav likartad handling (2007, s.68).

Inte bara att undervisningsinnehållet är fokuserat på traditionella målspel utan även att lärandestrategin är till mestadels genom att eleverna ska utföra något utan återkoppling. "Lärarna ägnar relativt lite uppmärksamhet åt att kommunicera vad elever ska lära sig, såväl när ämnets och lektionens syfte presenteras som i den feedback som lärare erbjuder elever under lektionerna" (Larsson 2017, s.82). Att idrotten uppfattas som ett ämne där man gör snarare än lär går att finna i båda texterna. Tanken i Lpo 94 var god där man insåg betydelsen av att fasa ut tävlingsnormen och lägga vikt vid kursplanens teoretiska innehåll istället (Ekberg, J & Erberth, B. 2000, s.90).

Tydligt i ovanstående stycke är att de äldre normerna är såtillvida inte enbart skapade utan även får även en konsekvens, en läroplans revidering. Enligt Butler så handlar performativitet om att man konstruerar mening genom handling i kombination av normer (Butler 2005, s.14-15). Problemet blir följande: Styrdokument beskriver vad som bör förmedlas men inte hur det uppfattas. Exempelvis så framkommer det i texterna att tävlingsidrotten har stark prägel på

förväntningarna av idrottslektionerna. Det framkommer även att lektionerna ofta bedrivs i traditionella idrottsgrenar vilket skapar en uppfattning om vad idrott är (Ekberg, J & Erberth, B. 2000, s.34). På så vis skapas en parallell mening som står i kontrast med skolverkets formuleringar. Även detta bekräftar Malmios påstående att ”normer är skapade “[...] genom upprepade handlingar” (Malmio 2007, s.68)

Enligt texterna går det att utkristallisera vissa förväntningar kopplade till tävlingsidrott i undervisningen (Ekberg, J & Erberth, B. 2000. s.34). Enligt socialkonstruktionism så har olika strukturer (såsom läromedel, föräldrar, media, sociala bakgrundsfaktorer m.m.) påverkat uppfattningen om ämnet (Larsson 2017, s.35). Ser man läraren och eleverna som slutprodukten i detta fall är det de två som konstruerar normen inom skolan. “Det kan handla om vilka eleverna är och vilka erfarenheter de bär med sig in i skolan, vilka ämneskunskaper lärarna har och vilka normer som är förknippade med undervisningsaktiviteterna.”(Larsson 2016, s.96). Det som har betydelse inom performativitet utgörs av aktiva handlingar, vidare betyder det att det som faktiskt får betydelse är de aktiviteter som bedrivs i undervisningen. Forskning har visat att lärare bedriver sin undervisning genom olika pedagogiska perspektiv och även därför blir handlingen olika. “Där forskarna i förlängningen av detta ser en stor diskrepans mellan styrdokument och praktik och en konsekvens av detta är att tävling har tagit över undervisningsinnehållet.” (Larsson 2017, s.79)

Handlingar kan också ta form i utsagor. Därför kompletterar det socialkonstruktionistiska perspektivet som utgör tesen i denna uppsats att “förståelsen av ett fenomen eller ett ting är beroende av språket och hur vi genom detta uttrycker, tolkar och därigenom också formar omvärlden” (Börjesson, 2003). Ett exempel från Larsson är att lärare exempelvis kan använda sig av fraser som “det blir basket idag”. För en icke insatt låter det lovande och adekvat mot vad en idrottslektion ska utbjuda. Men syftet med “riktig” basket är att optimera målfrekvensen vilket bara stärker tävlings-fördomen om idrottslektionen. På så sätt bidrar ordets makt till förväntningar om ämnet vilket också är en faktor inom performativitetsteorin.

En annan trend som går att utkristallisera från texterna är att lärare generellt förmedlar en bild av idrott som ett verktyg för att bota inaktivitet. Metoden för detta är således rörelseaktivitet vilket premierar de elever som är föreningsaktiva (Larsson 2017, s.60). Det föreningsaktiva genomsyras främst av prestationskrav vilket också stärker bilden av idrott som

tävlingsaktivitet. Detta är det Appelrouth beskriver som “de normer som finns inom en viss kultur” (Appelrouth 2013, s.671).

Den starka traditionen inom idrott är svår att motverka med nya styrdokument. Läroplaner från 60- talet och tidigare har tydliga markörer för vad idrott är och vilka aktiviteter som bör bedrivas, ex vintersporter såsom skidåkning. Numera är målen främst inriktade på intellektuella färdigheter som inte säger något om vad för innehåll som ska förmedlas, bara vad de ska leda till. Vilken metod som ska användas för att nå upp till målen är med andra ord ej explicita vilket har resulterat i att gamla läromedel och metoder har fått leva kvar (Larsson 2017, s.23). Den starka idrottsliga prägeln lever således kvar i form av normer föreställda av elever och lärare “Eleverna och deras förkunskaper och tidigare erfarenheter och å andra sidan det upplägg (t.ex. avseende val av undervisningsaktiviteter och -metoder) som dominerar“ (Larsson 2017, s.36). Vidare behöver läroplanen en ny grund för “idrott och hälsa som matchar det sen- eller postmoderna samhälle som vi nu lever i” (Ibid, s.44).

7. Diskussion

Uppsatsens syfte är att undersöka begreppet idrotts prägel på skolämnet idrott och hälsa. Ändamålet för denna uppsats är att belysa och nyansera diskursen och att bidra till framtida forskning (Winther & Phillips 2000, s.21). Detta avsnitt ämnar diskutera uppsatsens syfte och frågeställning utifrån tidigare material.

Utifrån syftet görs antagandet att utvecklingen av begreppet idrott har en påverkan på undervisningen, detta kan upplevas problematiskt då forskningen inte alltid explicit underbygger påståendet. Däremot används begreppet idrott i en bred utsträckning (föreningsidrott, vardagsspråk, skolan, definitioner m.m.). Eftersom begreppet är så vardagligt innehåller det också många förutfattade meningar, något som denna uppsats lyfter fram. Genom läroplans revideringar går det att implicit påvisa en historisk förändring inom skolämnet som är sprungen ur den samhälleliga kontexten. På så sätt och genom performativitetsteorin går det att hävda antagandet att begreppet har inverkan på undervisningen. Nedan ska frågeställningarna diskuteras, obs fråga ett och två är diskuterade tillsammans.

7.1 Vilket innehåll har tidigare varit relevant i ämnet & vad var motivet bakom innehållet?

Den första slutsatsen utav resultatet är att det finns en tydlig koppling mellan namnbyten och samhällets syn på idrott. Lärdomen är att forskning och efterfrågan på idrott är i ständig utveckling. Larsson menar att den tidigare läroplanen Lpo 94 dominerades av konceptet idrottslig färdighet. Numera är det andra principer som råder, såsom lärandet av kunskaper ”i ett socialt sett heterogent eller postmodernt samhälle som präglas “[...]av kommersiella hälsobudskap. De nya principerna behandlas tyvärr inte i samma utsträckning som de borde (Larsson 2017, s.50). Det intressanta i det senare fallet är att det är tydligt att hälsan kommer mer i fokus än själva idrotten inom idrott och hälsa. Man kan återigen tydligt förstå att samhällsförändringar bidrar till att skolämnet Idrott och hälsa ändras.

När problemen som uppstod var att man blev mer stillasittande i samband med övergången till informationssamhället, ändrade man på namnet så att eleverna skulle få möjlighet att lära sig hur man ska bevara sin hälsa i samband med fysiska aktiviteter. Metoden inom Lpo 94

var att ämnet skulle ge eleverna möjlighet att lära sig olika idrotter och på så vis hålla sig aktiva (Larsson 2017, s.51).

Liknande tendenser finner man i Englands historia i uppstart av idrott och hälsa, så finns det olika ideologier om vad ämnet verkligen är och hur det ska utövas i praktiken. År 1859 menade Edward Thring att man ska främja en holistisk syn på idrott och hälsa ämnet och att det ska riktas mot karaktärsbyggnad. Medan en annan ideologi år 1888 av E.G. Selwyn främjade en fysisk utbildning inspirerad av militära linjer där disciplin dominerade läroplanen. Thring betonade holistisk utbildning genom rörelse. Medan Selwyn främjade militär disciplin och ordning (Heffernan 2019). Detsamma gäller gamla läromedel och den äldre generationens undervisningsmetod gentemot den nuvarande läroplanen i Sverige. Det är helt enkelt olika ideologier om hur idrott och hälsa ska utövas i praktiken. Problemet som sker när två ideologier går emot varandra är att det blir svårt att få en likvärdig utbildning runt om i landets skolor.

7.2 Vad är numera relevant i ämnet idrott och hälsa

Givetvis gör lärare olika på sina undervisningar på grund av individuella skillnader men när handlandet generellt visar på en diskrepans mot läroplanen och dessutom att det som tidigare syfte antyder på är på grund av en föråldrad ideologi.

Något som är genomgående inom diskursen är att resultatet indikerar på att idrottlärare ej handlar efter läroplanen. Ekberg & Erberth menar att skälet finns att finna i en otydlig definition och att det således gått ut över läroplanen (2000. s. 38). Läroplanen tycks inte vägleda lärarna i den riktningen som statsmakten och forskning talar för (Sandahl 2002, s. 12-14) (Det senare beläggs längre ner i diskussionen). Vilka lärare som bedriver idrott på ett adekvat sätt och vilka som handlar efter gamla principer finns det inga belägg för men Larsson skriver i sin text att gamla läromedel har fått leva kvar (2017, s.23). Detta ger känslan av att det rör sig kring den äldre generationens lärares undervisningsmetod som i sin tur gör det svårt att förhålla sig till den nuvarande läroplanen.

Utvecklingen har medfört framsteg inom undervisningen exempelvis så fram häver Ekberg och Erberth att Lpo 94 bidrog till att göra idrotten till ett medel för att uppnå hälsan (Ekberg, J & Erberth, B. 2000. s. 54). Dock så problematiserar Larsson detta och menar att det

instrumentella värdet (medel för undervisningen) har en dominerande roll på undervisningen medan egenvärdet kommer i skymundan. (Larsson, 2017, s.13). Om man har en sådan syn väcks frågan om idrott (medlet) ens ska vara med i kursbenämningen då medlet inom andra ämnen inte anses relevanta för kursbenämning. Om tvärtom medlet får för stor plats blir meningen med teorin mindre centrala och utövandet får ta för stor plats. Vidare riskerar en äldre syn härska på idrott som bekräftas av sitt sammanhang, det vill säga lärarens normer och föreställningar. Dessutom associerar eleverna idrotter till tävling, vilket inte alls är ett syfte med skolämnet (Backman, Larson, & Redelius 2004 s.164)

Att undervisningen inte går i enlighet med forskningen är självklart inte elevernas fel utan snarare elevernas förlust (Larsson 2017, s.88). Det blir missgynnsamt för elever som inte känner sig hemma i föreningsidrotten och tar avstånd från idrott och hälsa lektionerna då det sker inslag av tävling som Skolinspektionen bevisat. Skolinspektionen gjorde en flygande inspektion inom ämnet idrott och hälsa där man konstaterar att tävling tyvärr sker i stor utsträckning inom ämnet (Skolinspektionen 2018, s.5). Hur ska man lära sig något ifall man inte känner sig bekväm? Hur kommer det att [...] främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära” (Skolverket 2011, s. 1). Om elever inte deltar på lektionerna? Om ämnet inte kan bidra till ett livslångt lärande så kan inte skolämnet berättigas som ett kunskapsämne (Annerstedt 2005, s. 134–135). Som i sin tur kan leda till att ämnet förs bort från skolans värld. Hur gå man då tillväga för att hitta en riktning?

Det har man sett tecken på inom Australien då ämnet var på väg att tas bort från skolvärlden i början av 1990-talet. Ämnet Physical Education saknade ett klart fokus. Lektionerna innehöll nästan bara sportaktiviteter. Det var otydligt om och hur fokus låg på hälsan inom ämnet och därför saknade ämnet relevans. Detta har medfört olika tolkningar om vad ämnet verkligen innebär bland lärare (Reid 2011, s. 83). Detta leder i sin tur till att det inte blir en likvärdig bedömning av eleverna nationellt sett.

För att undvika dessa tolkningar kring ämnet har forskarna Johnson, Turner & Metzler föreslagit ett namnbyte på ämnet från Physical Education till “Physical Activity Education”. Johnson, Turner & Metzler anser att det är nödvändigt att byta namn på skolämnet för att binda ihop kursplanens innehåll av fysisk aktivitet och fysisk kunskap (Johnson, Turner & Metzler, 2017). Även ett namnbyte inom skolvärlden i Sverige skulle kunna förbättra

möjligheterna till en likvärdig bedömning nationellt sett. Då skolämnet Idrott och hälsa inte bedrivs och bedöms likadant i runt om i Sverige.

En annan lösning hade varit att lärare håller en instruktion i början av läsåret om innebörden av begreppet idrott (Ekberg, J & Erberth, B. 2000. s. 31). Däremot behöver man ha i åtanke att det finns utbildade lärare som undervisar inom Idrott och hälsa som skulle behöva någon tydlig mall man följer. I och med att föreningsidrotten är så stark i Sverige kan det vara svårt att ändra uppfattningen om idrottens betydelse för kommande generationer. För att undvika missförstånd, olika tolkningar och delade uppfattningar både från elevers håll, men även från lärarens håll bör man göra ett namnbyte på skolämnet. Vad idrott betydde har satt spår i vardagsspråket vare sig vi vill det eller inte. Idrott uppfattas inte alltid likadant och istället för att vänta flera generationer så att våra barns barn alla uppfattar idrott som Gymnastik och idrottshögskolan benämner idrott till, så bör ändringen ske nu och inte sen.

6.3 Slutsats och diskussion kring hur stor (hög) relevans har ämnet för (till) begreppet idrott?

Idrott är ett bra begrepp att använda på skolämnet Idrott och hälsa, sätt till hur olika organisationer definierar begreppet idrott. Problemet är inte vad innebörden av vad begreppet idrott betyder. Utan problemet ligger i uppfattningen kring vad idrott betyder för elever. Istället finns det en stor chans att elever förknippar idrott med föreningsidrott, då föreningsidrott är en stark och etablerad organisation i Sverige där många elever utövar sina fritidsaktiviteter/fysiska aktiviteter. Denna förvirring som då sker när man utövar Idrott och hälsa inom skolans värld gör så att kunskaperna eleverna ska få från kursen har en större chans att gå förlorad. Därför bör ett namnbyte på skolämnet Idrott och hälsa ske, så att undervisningen ska motsvara det som står i kursplanen utifrån elevernas perspektiv.

7.3.1 Slutord

Ändring är oundviklig. Klimat och årstiderna förändras. Människor - och till och med deras idéer - förändras. Ändring sker överallt, och det är inte alltid lätt att förutsäga. Det kan uppstå gradvis eller snabbt, minimalt eller i stor utsträckning, regelbundet eller felaktigt. Vad inte kan motbevisas är att förändring är ett faktum av livet. Det är inte om förändring kommer att inträffa men när och hur. Med det sagt är förändring inom skolämnet idrott och hälsa oundvikligt.

7.3.2 Vidare forskning

För att ta detta ämne ytterligare ett steg kan man undersöka utfallet av olika undervisningsmetoder och hur dessa påverkar elevernas ämnesuppfattning. Genom att göra en kunskapskontroll i slutet av kursen på de aktuella kunskapskriterierna går det att se vilka lärare som förhåller sig till läroplanen. Risken finns att man negligerar lärarens ramfaktorer därför kan man alternativt utkristallisera en gammalmodig lärare och en modern lärare för att omvänt sedan analysera elevernas resultat.

Ett annat alternativ av undersökning är att förhålla sig till temat lingvistisk. Syftet hade varit att forska inom begrepp och benämningar för att hitta ett adekvat begrepp till undervisningens ändamål.

8. Litteratur & elektroniska resurser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2 uppl.). Stockholm: Liber.
- Alan, R. (2011). Asia- Pacific Journal of Health. *Sport and Physical Education*, 2(2), 81-82.
- Appelrouth, S., & Desfor, L. (2013). *Classical and contemporary sociological theory text and readings*. Johanneshov. MTM.
- Backman, E., Larsson H., & Redelius, K. (2004). *Mellan nytta och nöje: bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm. Idrottshögskolan.
- Bergström, G., & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Butler, J. (2005). *Könet brinner! texter*. Enskede: TPB.
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner: en sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Derrida, J. (1988). *Limited Inc*. Evanston: Northwester
- Ekberg, J., & Erberth, B. (2000). *Fysisk bildning: om ämnet idrott och hälsa*. Lund: Studentlitteratur.
- Emanuelsson, K., & Gustavsson, M. (2005) *Idrott och hälsa - en fråga om status*. [Examensarbete, Örebro Universitet] Diva. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:134945/FULLTEXT01.pdf>

- Engström, L. (2010). *Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.
- Foucault M. (2007). ”Performativitetens löfte”. *Tidskrift för litteraturvetenskap*. 25ff
- Hassmén, N., & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. (1 uppl.). Stockholm: SISU idrottsböcker.
- Heffernan, C. Taylor & Francis Online. (2019, 11 sep). *Edward Thring’s theory, practice and legacy: physical education in Britain since 1800, by Malcolm Tozer*. Taylor & Francis Online.
<https://proxy01.gih.se:2111/doi/full/10.1080/0046760X.2019.1660421>
- Johnson, T., Metzler, M., & Turner, L. Taylor & Francis Online. (2019, 12 dec). *Physical Activity Education: The New Name for Our Field*. Taylor & Francis Online.
<https://proxy01.gih.se:2111/doi/full/10.1080/07303084.2016.1249769>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, H. (2017). *Idrott och hälsa i går, i dag, i morgon*. Johanneshov. MTM.
- Larsson, H., & Meckbach, J. (2012). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. (2 uppl.). Stockholm: Liber.
- Lindroth, J. (2014). Idrott - Historia - Samhälle - En introduktion. *Svensk idrottsforskning*, 1(11), 4-5
- Läroplanskommittén (1992). *Skola för bildning*. Stockholm. Allmänna förl/
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kb:sou-7264929>
- Malmio K. (2007). *Narren Elmer Diktonius. Det parodiska imiterandet av maktens språk*, vol 37 (4), 63-76.

- Nationalencyklopedin. (2018, 12 dec). *Idrott*. NE.se.
<https://proxy01.gih.se:2217/uppslagsverk/encyklopedi/lang/idrott>
- Nationalencyklopedin. (2018, 28 dec). *Judith Butler*. NE.se.
<http://www.ne.se.ezproxy.its.uu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/Judithbutler>
- Svenska akademins ordbok. (2018, 3 dec). *Idrott*. Soab.se.
https://www.saob.se/artikel/?seek=idrottslig&pz=1#U_I1_108424
- Sandahl, B. (2002). Mellan teori och verklighet - Idrottsämnet i grundskolan. *Skolprojektet 2001*, 2002(3), 12-16.
- Skolinspektionen. (2021, 16 feb). *Kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i årskurs 7–9*. Skolverket.se. <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2018/kvalitetsgranskning-av-amnet-idrott-och-halsa-i-arskurs-79/>
- Skolverket. (2021, 16 feb). *1980 års läroplan för grundskolan*. Gu.se.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30910/1/gupea_2077_30910_1.pdf
- Skolverket. (2021, 16 feb). *Läroplan för grundskolan 1 Allmän del*. Gu.se.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiAv8vnrO7uAhUVi8MKHbEKCuOQFjAAegQIARAC&url=https%3A%2F%2Fgupea.ub.gu.se%2Fbitstream%2F2077%2F30902%2F1%2Fgupea_2077_30902_1.pdf&usg=AOvVaw0kKrB7_sKxMrzT0PYTlx5-
- Skolverket. (2021, 16 feb). *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket.se.
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

- Skolverket. (2021, 16 feb). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94*. Skolverket.se.
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2006/laroplan-for-det-obligatoriska-skolvasendet-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lpo-94>
- Skolverket. (2021, 16 feb). *Undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919*. Gu.se. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/51541>
- Statistiska centralbyrån. (2019, 28 apr). *Urbanisering – från land till stad*. Scb.se.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/Urbanisering--fran-land-till-stad/>
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 – Sökord m.m

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka utvecklingen av begreppet idrott och dess påverkan på undervisningen i skolämnet idrott och hälsa.

Frågeställningar

1. Hur har det centrala innehållet (relaterat till idrott) inom skolämnet idrott och hälsa förändrats över tid?
2. Hur beskriver litteraturen det som betonas på idrott och hälsa undervisningen

Sökord

Ämnesord och synonymer svenska	Ämnesord och synonymer engelska
Idrott, sport, kursplan, historia, förändring, tävling, definition,	Curriculum, sport, physical education, history, change, Australia, Great Britain

Vad jag har sökt

Databaser och andra källor	Sökkombination
Google	"kursplan historiskt perspektiv" "skolämnet idrott" "lgr80 skolverket" "lgr94 skolverket" "definition av idrott" "grundskola idrott" "riksidrottsförbund definition" "rf definition" "gih idrott definition" "performativitet judith butler" "foucault diskursanalys" "diskurs textanalys" "skolinspektionen bollspel 2018"
Göteborgs univर्सitetsbibliotek	"kursplan" "idrott" "lgr80" "lgr94" "läroplan" "folkskolan"
GIH:s bibliotekskatalog	"Idrott och hälsa" "idrott historia" historiskt perspektiv på idrott" "definition av idrott" "ämnet idrott och hälsa" "diskursanalys" "diskurs" "textanalys"
Discovery-databasen	"Curriculum sport" "physical education history change Australia" "physical education history great britain"
Nationalencyklopedin	"paradigm" "performativitet" "idrott" "definition av idrott"

Kommentar

Här kan du t ex skriva om det var svårt att hitta bra material om någon del av ditt ämne, vilka databaser som passade bäst eller om du har hittat mycket material via litteraturlistor, din handledare eller via "related articles" i databaserna.

Bilaga 2 – Centralt innehåll – Styrdokument

Centralt innehåll för Gymnastik med lek och idrott: Läroplan folkskolan 1919 sjunde klassen

Sjunde Klassen.

Gymnastiska övningar av mera krävande art i fråga om rörelsernas sammansättning samt uthållighet och kraft i utförandet. Växelsidiga och dubbla benrörelser i hängställning på ribbstol; armgång i steg; något svårare slag- och lodäntringar; överkastning bakåt; olika slag av något svårare hopp och balansövningar; roande sammansättningar av olika inövade rörelser. — Hållningsrättande rörelser och andningsövningar

Vanlig gång och löpning med ökad fordran på uthållighet och snabbhet; vändningar under gång och löpning; några i folkdanser och folkvisedanser förekommande dansgångarter med tillämpning på sånglekar.

Lekar, företrädesvis i två leklag och så mycket som möjligt i det fria samt med ökade krav på uthållighet och snabbhet samt samarbete inom leklagen.

Idrottsövningar i simning, skridskoåkning, kälkåkning och skidlopp, där förhållandena sådant medgiva. (Undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919. s. 127)

Centralt innehåll för Idrott: Lgr80

GYMNASTIK

Högstadiet

Rörelser och rörelseuppgifter till musik. Analys av rörelserna. Utökat rörelseförråd i fristående övningar och redskap. Efterhand valfria övningar, t ex jazzgymnastik, motionsgymnastik eller redskapsgymnastik efter eget val enligt lokala förutsättningar och efter gemensam planering.

HÄLSA, HYGIEN OCH ERGONOMI

Hälsa, hygien och ergonomi är förebyggande hälsovård och därmed hela skolans angelägenhet.

Samverkan sker framför allt med skolhälsovården, hemkunskapen, orienteringsämnena, skolans måltidsverksamhet samt elevernas föräldrar.

Högstadiet

Utvidgning av de frågor som behandlats på mellanstadiet. Mätning av kondition. De vanligaste förslitningsskadorna och deras orsaker. Olika yrkens krav på kondition och styrka.

Vätskebehovet i samband med fysisk aktivitet. Den frivilliga idrottsrörelsens resurser och organisation samt samverkan med handikappidrotten. Samhällets och individens insatser för idrott och friskvård. Yrkeslivet inom idrotten.

BOLLSPEL OCH LEKAR

Redan från lågstadiet skall pojkar och flickor vänja sig att öva och spela tillsammans i lag.

Invandrarelever har ofta kunskaper i bollspel, som bör tas tillvara genom att de får instruera och berätta.

Högstadiet

Teknik- taktik- och samspelsövningar. Lagspel som bandy, basket, fotboll, handboll, ishockey och rinkbandy, även i små grupper. Funktionärsutbildning. Nätspel som badminton, bordtennis, tennis och volleyboll. Eleverna får enligt lokala förutsättningar efter hand välja bollspel individuellt eller i grupp.

DANS

Högstadiet

Utökat förråd av danser. Modedanser. Övning i att leda danser.

FRI IDROTT

Högstadiet

Samma grenar som på låg- och mellanstadierna samt eventuellt utökning med fler grenar. Individuell träning och träning i grupper. Uppvärmning och organisation på egen hand. Val av gren och specialisering efter intresse.

ORIENTERING OCH FRILUFTSLIV

I samband med förflyttningar och övningar tas trafikkunskap upp.

Högstadiet

Övning med karta och kompass. Orienteringsvarianter i grupp och individuellt i såväl känd som okänd terräng. Träning i att leda orienteringsövningar. Funktionärsuppgifter. Efter lokala förhållanden får eleverna välja aktiviteter, såsom vandringar, cykelturer, kanotfarder och lägerliv. Frågor som behandlats på föregående stadier aktualiseras i samband med aktiviteterna.

LEK

Högstadiet

Lekar som rekreation under arbetet. Lekar som tränar snabbhet och kondition. Övning att leda lekar.

SIMNING OCH LIVRÄDDNING

Högstadiet

Vattnets och kylans inverkan på kroppen. Behandling av drunknande. Konstgjord andning.

Säkerhetsåtgärder i samband med vattensport. Livräddningsövningar, dykövningar, klädsim, ilandföring samt användning av livräddningsmaterial. Simkunnighets- och livräddningsprov.

Val av övningsform efter intresse, t ex

- simning som konditionsträning,
- simning som motion och rekreation,
- individuellt upplagd simträning i specialgren,
- vattengymnastik och vattenbollspel.

SKIDÅKNING

Högstadiet

Skidutrustning, skidvård, vallning, fjällvett, vinterhygien, säkerhetsfrågor, säkerhetsutrustning och klädsel för fjällturer. Val av skidåkningsform efter intresse och lokala förhållanden, t ex:

- skidåkning som motion och rekreation,

- skidåkning som konditionsträning,
- skidåkning som individuell träning i specialgren.

SKRIDSKOÅKNING, ISKUNSKAP OCH LIVRÄDDNING

Högstadiet

Utrustning och säkerhetsföreskrifter samt turteknik. Sjöisars beskaffenhet och isvett. Hur man räddar sig själv och andra ur en isvak. Efter intresse och lokala förutsättningar får eleverna välja mellan:

- individuellt upplagt träningsprogram i hastighetsåkning
- åkning i rundbana
- konståkning
- isspel.

Om förhållandena medger kan långfärdsåkning på sjöis arrangeras i små grupper med ledare. (1980 års läroplan för grundskolan, 1980. s. 91-97)

Centralt innehåll för idrott och hälsa: Lpo94

Rörelse, rytm och dans

Allsidiga rörelseaktiviteter som lek, dans och rytmik har stor betydelse för barnet under förskoleperioden och de tidiga skolåren. I lek och dans får de uppleva rörelseglädje och rytm. Som en följd av lek och kropps rörelse ökar barnens förutsättningar att klara grov och finmotoriska uppgifter. Rörelseaktiviteter kan ofta, i kombination med rytmövningar, rim och ramsor förstärka inläringen i andra ämnen.

Om lekbetonade aktiviteter har stor betydelse för yngre elever, är perioden just före puberteten särskilt gynnsam för inläring av mer utvecklade rörelse- och idrottsfärdigheter. Träningen av kondition, styrka och rörlighet blir betydelsefullare efter puberteten. I ämnet förekommer t.ex. gymnastik, bollspel och friidrott där inslag av träning och lagtävlingar på olika sätt kan förbereda och träna eleverna för målmedvetna satsningar, lagarbete och samverkan. Prestations- och tävlingsmoment måste dock användas med omdöme.

Natur och friluftsliv

Ämnet skall bidra till att väcka engagemang för och skapa medvetenhet om natur- och miljöfrågor. Genom regelbunden vistelse i naturen och genom friluftsverksamhet får eleverna upplevelser,

kunskaper och erfarenheter som kan stimulera intresset för friluftsliv, natur och miljöfrågor. Undervisningen anknyter till de starka kulturella traditioner som finns i Sverige när det gäller att vistats i och ta vara på naturen.

Livsstil, livsmiljö och hälsa

Idrott och hälsa skall ha en tydlig inriktning mot god hälsa och god miljö så att eleverna blir förtrogna med sambanden mellan livsstil, livsmiljö och hälsa för att skapa livskvalitet. För att söka förebygga arbetsskador och sjukdomar skall undervisningen i ämnet göra eleverna i vid bemärkelse kroppsmedvetna. Härigenom kan de bedöma vad som är bra och vad som är skadligt och kan förbättra sina egna förutsättningar för hälsa. Eleverna bör också få grundläggande utbildning i första hjälpen vid olycksfall. Undervisningen i ämnet skall bidra till att eleverna får kunskaper om rörelseapparaten, dess funktion och träning och att de utvecklar förmågan att värdera olika fysiska aktiviteter. Härigenom får de uppleva hur kropp, känslor, intellekt och tankar är beroende av varandra. Undervisningen skall vidare bidra till att eleverna får en god kroppsuppfattning och därigenom större möjligheter att stå emot de idealbilder som sprids bl.a. i reklamen. Undervisningen i ämnet har ett särskilt ansvar för att också stimulera och engagera de barn som är fysiskt inaktiva på sin fritid. De missförhållanden som förekommer såväl inom idrotten som i samhället i övrigt, t.ex. ätstörningar, doping, fusk och läktarvåld, är angelägna frågor som bör tas upp i undervisningen liksom andra etiska frågor i samband med idrott och friluftsliv. (Kursplaner för grundskolan, 1994, s. 31)